

NORDGRØNLANDS VIDENSKABELIGE UDFORSKNING

ET FORSLAG

Af dr. phil. *Dan Laursen*

Ved forsvaret af en geologisk doktordisputats ved Københavns Universitet nogle år tilbage blev det udtalt, at Grønland altid havde været en hvæssesten for dansk videnskab. Sandheden af disse ord bekræftes ved blot at kaste et blik på de ca. 10 hylde-meter, som Meddelelser om Grønland fylder, hvortil kommer talrige afhandlinger i *Acta Arctica*, *Det Grønlandske Selskabs Årsskrifter*, *Tidsskriftet Grønland*, *Fra Nationalmuseets Arbejdsmark*, årshefterne fra *Botanisk Forening*, *Dansk Geologisk Forening*, *Dansk Naturhistorisk Forening* og flere andre, samt alle de afhandlinger, der er optaget og trykt i tidsskrifter over den ganske verden. Og så er det jo ikke alene for dansk videnskab, at Grønland med sine overvældende naturforekomster har spillet en rolle. Af de flere hundrede ekspeditioner, der i tidens løb har brugt Grønland som deres arbejdsmark, er en hel del udenlandske, ligesom udenlandske videnskabsmænd på danske ekspeditioner i høj grad har bidraget til at løse opgaver, som har trængt sig på. Selvom der allerede er løst mange opgaver, er der stadig nye problemer, som venter på deres løsning. Der er gamle problemer, som bør tages op påny og behandles ud fra nye synspunkter og med moderne hjælpemidler. Der er dukket helt nye videnskaber op og nye discipliner af de gamle, kendte, og alle har de opgaver deroppe, hvor hav, himmel, is og land mødes. Da Grønlands vestkyst var den eneste kendte og beboede del af landet, blev det naturligt her, forskerne først begyndte deres undersøgelser; senere blev Østgrønland og sidst Nordgrønland draget ind i undersøgelserne.

De danske undersøgelser i Grønland har været bekostet dels af den danske stat, dels af private. Den officielle kortlægning har således i følge sagens natur altid været bekostet af staten, selvom privat udrustede ekspeditioner også på dette felt har leveret vægtige bidrag, specielt hvad detailopmålinger angår, da disse målinger dannede grundlaget for de illustrerende kort, der ledsagede de offentliggjorte resultater af ekspeditionsarbejdet. Først i den nyere tid har faste statsinstitutioner med videnskabelige opgaver udelukkende i Grønland set dagens lys som f. eks. Grønlands Fiskeriundersøgelser og Grønlands Geologiske Undersøgelse. Den Arktiske Station i

Godhavn, der i 1956 kunne fejre 50 års jubilæum, bør også nævnes i denne forbindelse som den første og ældste i verden af sin art. Ligeledes bør det anføres, at en række statsinstitutioner af videnskabelig art som f. eks. Nationalmuseet, Zoologisk Museum, Botanisk Museum og flere lignende i årevis har haft løbende Grønlandsundersøgelser på deres program. I Østgrønland har opgavernes løsning for en stor dels vedkommende været betalt af staten med tilskud fra private fonds eller personer. Det samme kan siges om Nordgrønland omend i omvendt orden.

Som allerede nævnt har størstedelen af undersøgelserne koncentreret sig om det, man i daglig tale kalder Vestkysten, medens Østkysten først kom ind i billedet for alvor med regelmæssige undersøgelser fra omkring 1930 efter en lang række år med sporadiske undersøgelser udført af ekspeditioner og videnskabsmænd fra forskellige nationer. Nordgrønland udgør i henseende til udforskning et specielt område.

Den vestlige del af dette svært tilgængelige område blev „opdaget“ i 1616 af Bylot og Baffin, der var ude at lede efter Nordvestpassagen. Kystlinien blev skitseret, men kortet aldrig publiceret. I årene derefter har området efter al sandsynlighed været sigtet fra hvalfangere, der opererede i Nordvandet, d. v. s. den nordligste del af Baffin Bugt. I 1818 blev John Ross sendt ud af den engelske regering for at verificere Bylot og Baffins opdagelser. Han benyttede lejligheden til at kortlægge en del af kysten af det nuværende Thule distrikt, og han opdagede tilstedeværelsen af Thule eskimoerne, som han sin skotske afstamning tro kaldte „The Arctic Highlanders“. De ovennævnte ekspeditioner var de to eneste til området indtil omkring 1850, da der pludselig kom gang i udsendelsen af ekspeditioner, der kom til at operere i Nordgrønland. Årsagen var Sir John Franklins forsvinden under et forsøg på at finde Nordvestpassagen (1845) med sine to skibe „Erebus“ og „Terror“. I 1849–50 overvintrede således kaptajn James Saunders med HMS „North Star“ ved det senere Thule; i 1850 var Erasmus Ommaney i Thule distriktet for at undersøge et rygte om, at Franklin og hans mænd skulle være myrdet og deres skibe brændt af eskimoerne ved Wolstensholme Sund. I 1852 undersøgte Inglefield om der overhovedet var spor af Franklin i området; ved denne lejlighed blev Smith Sund besejlet for første gang og den senere vej til Nordpolen åbnet. Selvom det blev fastslået, at Franklin overhovedet ikke havde været på disse kanter, angav den amerikanske ekspedition til området under Kane, at eftersøgninger efter Franklin var hovedmålet, men det blev hurtigt åbenlyst for enhver, at de var ude på eventuelt at nå frem til selveste Nordpolen. Trinvis arbejdede de skiftende ekspeditioner sig nordpå. I 1853–55 overvintrede 2. Grinnell ekspedition under Kane i Rensselaer Havn på Inglefield Land, som blev nødtørftigt kortlagt sammen med Humboldt Gletscheren og den sydlige Del af Washington Land. 1860–61 nåede amerikaneren Hayes kun lidt nordligere end Kane. 1870–71 overvintrede „Polaris“ under Hall på Hall Land. Kysten nordpå indtil den

Det smukke Thulefjeld fotograferet fra luften. Det er landområderne nord for dette, artiklens forfatter foreslår udforsket i den kommende tid.

vestlige del af Nyeboe Land blev undersøgt og kortlagt. I 1875–76 overvintrede den stort anlagte engelske ekspedition under Nares ved Nordkysten af Ellesmere Island. Herfra sendtes trækslædehold til Nordgrønland, hvor kysten indtil Kap May på Wulff Land blev kortlagt. Den amerikanske Lady Franklin Bay Ekspedition under Greely overvintrede 1881–84 ved Fort Conger, Ellesmere Island, som et led i un-

dersøgelserne under det første internationale polarår. Et hold under Lockwood undersøgte kysten så langt nordpå som til Kap Kane. I 1891 begyndte Rob. E. Peary sit arbejde i området, der afsluttedes 1909, da han nåede Nordpolen. Igennem årene kortlagde han store strækninger af Thule distriktet og den nordgrønlandske kyst helt over til den østlige del af Peary Land. Peary indsamlede også personligt et væld af oplysninger om områdets natur, ligesom han bragte videnskabsmænd med sig til disse fjerne egne af kloden. Selvom der, indtil Peary havde afsluttet sine rejser i Nordgrønland, havde været en hel del ekspeditioner deroppe, var det videnskabelige resultat gennemgående lidt pauvert. Vi havde fået et meget overfladisk og sporadisk kendskab til visse dele af områdets naturhistorie, men om en systematisk undersøgelse var der aldrig tale. Uden at prale kan vi godt fastslå at det blev danske ekspeditioner, der indledede den systematiske videnskabelige undersøgelse af Nordgrønland med „Danmark“ Ekspeditionen 1906–08 under Mylius Erichsen, der arbejdede i den østlige del, og tildels 1. Thule men navnlig 2. Thule Ekspedition, begge under Knud Rasmussen, der dækkede den vestlige og især den centrale del. Det påbegyndte arbejde fortsattes af Lauge Koch på Jubilæumsekspeditionen 1920–23, der foruden at afslutte den primære kortlægning, indsamlede store samlinger af især geologisk materiale fra hele området, således at det var muligt for første gang at give en samlet fremstilling af Nordgrønlands geologi. Ligeledes var der samlet et stort glaciologisk materiale og vort kendskab til landets flora og fauna havde fået et sådant omfang, at man nu kunne sige, at vi kendte landet i store træk.

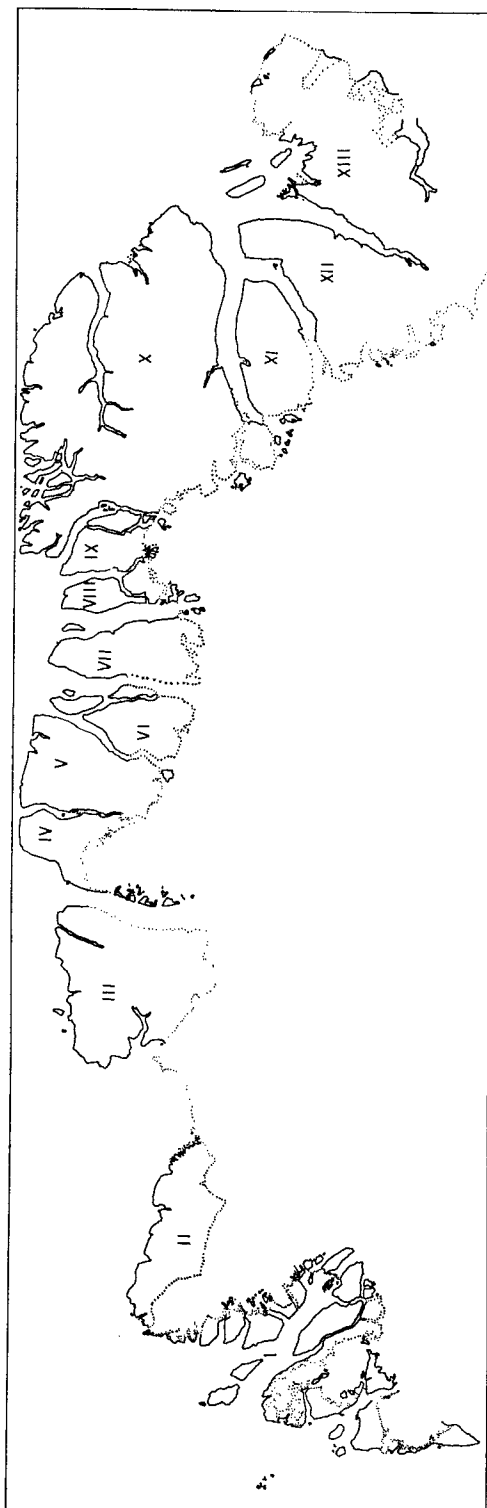
Desværre blev arbejdet afbrudt af udenrigspolitiske grunde, hvilket oprindeligt var sporen til dets igangsættelse, og tyngdepunktet i de danske videnskabelige undersøgelser blev flyttet til Østkysten.

Af de 24 ekspeditioner, der siden Jubilæumsekspeditionen og indtil 1940 har besøgt Nordgrønland fra 75° n. br. på Vestkysten til Nordostrundingen på Østkysten er kun 9 danske, og af disse 9 er to flyverekognosceringer til den nordøstlige del. Der har kun været 4 ekspeditioner til områdets vestlige del, nemlig „Godthaab“ Ekspeditionene i 1928, der opererede i hele Davis Strædet og Baffin Bugt; professor Holtveds arkæologisk-etnografiske ekspedition til Thule distriktet 1935–37; Den Naturhistoriske Ekspedition til Nordvestgrønland under dr. Finn Salomonsen i 1938, der også arbejdede sydligere på Vestkysten samt Den Danske Thule- og Ellesmereland Ekspedition under van Hauen, der rejste op i 1939 men blev afbrudt på grund af den tyske besættelse af Danmark i 1940. I den østlige sektor fløj L. Koch under Treårs-ekspeditionen samt på Flyveekspeditionen i 1938 over området, mens ekspeditionerne 1934–39 havde et enkelt arbejds hold i området. Den danske Hundeslædeekspedition under Drastrup i 1938–39 kom fra den centrale del af Østkysten til Kronprins Christian Land, inden den vendte om. Dansk Nordøstgrønlands Ekspedi-

tion 1938–39 under Knuth og Ebbe Munch fik ligeledes arbejdet afbrudt af krigen, netop som det var begyndt.

Efter afslutningen af 2. verdenskrig og indtil 1960 har den vestlige sektor været besøgt af en del videnskabsmænd, en masse rejsende og titusindvis af danske og amerikanske civile og militære. Af videnskabelige ekspeditioner bør nævnes professor Holtveds i 1946–47 og Mission géographique française á Thule 1950–51. Af sommerundersøgelser kan bl. a. nævnes udsendelser fra Grønlands Zoogeografiske undersøgelse samt Knuths eskimoarkæologiske undersøgelse i 1958, hvor han kom så langt nordpå som Hall Land. Af udenlandske ekspeditioner har der været British Expedition to North Greenland i 1957. Endvidere har en del amerikanere arbejdet i forbindelse med anlæggelsen af Thule Air Base (1951–53 Operation Blue Jay, 1953–54 Operation Ice-cap, m. fl.). Slutteligen bør nævnes undersøgelserne i forbindelse med det internationale geofysiske år. Englænderne og amerikanerne lavede lidt topografisk arbejde og lidt geologisk i Inglefield Land. En hel del geologi m. v. er udført af amerikanerne i Thule distrikt. Desværre er dette arbejde ikke på højde med, hvad vi er vant

Nordgrønland (Knud Rasmussen Land). De enkelte landsdele er: I. Thule distriktet; II. Inglefield Land; III. Washington Land; IV. Hall Land med Polaris Forland; V. Nyboe Land; VI. Warming Land med Hendriks Ø; VII. Wulff Land; VIII. Nares Land; IX. Freuchen Land; X. Peary Land; XI. J. C. Christensen Land; XII. Mylius Erichsen Land med Valdemar Glückstadt Land; XIII. Kronprins Christian Land.

til fra Grønland, hvilket bl. a. har sin årsag i, at en del af arbejdet er udført af studenter der næppe havde den fornødne viden og erfaring, hvilket kan påvises ved de fejlbestemmelser af dyr og planter, fossile som recente, der præger deres arbejder.

I den østlige sektor har der kun været få ekspeditioner nemlig udløbere fra Kochs Østgrønlandsekspeditioner samt Dansk Pearylandekspedition 1947-50 under Eigil Knuth samt Knuths arkæologiske sommerekspeditioner i 1952, 1954 og 1955. Den velgennemførte Pearylandekspedition og sommerekspeditionerne har alle givet vægtige bidrag til vort kendskab af områdets naturhistorie og arkæologi. Mens der således ved et stort menneskeopbud i den vestlige del er nået forholdsvis lidt, har de få i det østlige afsnit nået forholdsvis meget. Man kan spørge hvorfor. Svaret må blive, at det simpelthen skyldes, at arbejdet i den østlige sektor var omhyggeligt planlagt, godt co-ordineret og velgennemført af eksperter. Dette det mest utilgængelige sted i Grønland bliver derfor den del af Nordgrønland, vi kender mest til, selvom de folk, der løste opgaverne, vil være de første til at erkende, at det naturligvis på ingen måde er færdig undersøgt. Men imellem de to yderpunkter Thule distriktet og den østlige del af Peary Land ligger store områder hen, hvorom vi ikke ved ret meget, og det, vi ved, er ret spredt.

Tiden må derfor være inde, hvor den systematiske videnskabelige undersøgelse af denne del af Danmark må påbegyndes og i faste rammer. I det følgende fremsættes et forslag til en løsning af spørgsmålet om, hvordan dette projekt kan gribes an.

Organisation.

Som det vil fremgå af det ovenstående har en fast organisation og en omhyggelig planlægning altid vist sig at give de bedste resultater. Da der er tale om en udforskning på langt sigt, over bred basis og omfattende alle de videnskabelige discipliner, der har interesse i området, bør planlægning og udførelse af arbejdet ledes fra en institution, der ikke i første række dyrker specielle interesser, men er interesseret i sagen generelt. Vi har her i Danmark en sådan institution, som i øjeblikket fører noget af en skyggetilværelse: Arktisk Institut. Institutets nuværende opgave begrænser sig stort set til at indsamle, opbevare og formidle bøger, arkivalier og dokumenter, samt billeder, der har med det arktiske område og specielt Grønland at gøre. Nogen virkelig stor opgave har endnu ikke været tillagt instituttet, der er ret ungt, oprettet i 1954. Dets formålsparagraf lyder: „Arktisk Instituts formål er med særlig henblik på Grønland at virke for fremme af arktisk forskning og for udbredelse af kendskab til de arktiske egne samt at formidle forbindelsen mellem Danmark og udlandet på alle områder, der har tilknytning til de nævnte formål“ (Grønland, 1955, nr. 1, side 10 ff.). Som det vil ses, er instituttet netop tænkt som værende et organ til fremme af den arktiske forskning og et forslag som det nærværende falder derfor helt på linie med de

skabende fædres tanker. Det bør derfor være Arktisk Institut, der står som organisator og leder af projektet.

Undersøgelsen.

Denne bør som allerede anført omfatte det nordgrønlandske område: Knud Rasmussens Land. Et blik på kortet, der illustrerer denne artikel vil vise, at dette ikke helt lille stykke land falder i en række naturligt og velafgrænsede områder, begyndende i vest med Thule distriktet, Inglefield Land, o. s. v., og endende i øst med Mylius Erichsen Land og Kronprins Christian Land.

Grundlaget for al markarbejde er et godt kortmateriale. Til rådighed står i øjeblikket af moderne kort: World Aeronautic Chart udgivet af United States Air Force i målestokken 1:1 mill; kortblade i 1:250.000 trykt af U. S. Army Map Service samt et enkelt kortblad i 1:250.000 udarbejdet og udgivet af Geodætisk Institut, København, over en del af Thule distriktet. Det nødvendige materiale over den øvrige del i form af luftfotografier foreligger såvidt vides, medens der kun findes få eller ingen astronomiske stedbestemmelser fra området, til at „hænge“ udtegningen op i. Vi må naturligvis have de danske kort lavet, og hvis Geodætisk Institut ikke kan afse personel til løsning af opgaven, vil det sikkert være muligt at engagere en eller flere pensionerede geodæter, der med materiel udlånt af instituttet eller en anden statsinstitution vil være i stand til at fremskaffe de fornødne koordinater. Indtil målearbejde, udtegnings etc. er udført må man være henvist til at benytte det forhåndenværende materiale.

Da man jo skal begynde arbejdet et sted, vil det måske være praktisk at starte i den vestlige sektor. Her findes Thule Air Base, et NATO anlæg, som vi som medlemmer af organisationen må kunne forvente tilladelse til at benytte. Hertil flyves mandskab og materiel og herfra flyttes samme til arbejdsfelterne for det meste ad luftvejen (helikoptere) men også med båd, hvilket afhænger af, hvor der skal arbejdes. Hvis arbejdet påbegyndes i Thule distriktet skal der på samme tid være fremskudte hold på Inglefield Land, dels for at foretage de nødvendige målinger, dels for at rekognoscere i al almindelighed for de andre discipliner, hvorved der skabes en bedre planlægning. Der oprettes et par hovedstationer i form af hytter, som kan blive stående vinteren over og benyttes først af pionerholdene senere af de hold, der foretager den detaillerede undersøgelse. I hytterne oplagres det materiale, som benyttes af holdene under den korte sommerperiode og som ikke skal hjem for reparation o. l. Når pionerholdene er færdige i Inglefield Land oprettes et par lignende hytter i Washington Land. Når detailarbejdet er færdigt i Inglefield Land overflyttes hytterne herfra til Hall Land og så fremdeles. Arbejdet i den østlige sektor skulle som forsyningsbase have Station Nord, hvor der findes en landingsbane, og arbejdet

skulle organiseres på en lignende måde som ovenfor antydnet, begyndende i Kronprins Christian Land, derefter Mylius Erichsen Land, J. C. Christensen Land o. s. v. Den centrale sektor skulle dækkes fra den forsyningsbase, som er bedst beliggende for arbejdsfeltet.

Det er vist almindeligt godkendt, at slæderejse-ekspeditionernes tid forlængst er forbi. De var målt med moderne målestok upraktiske i snart sagt alle henseender og derfor uforholdsmæssigt dyre. Ligeledes krævede de, at deltagerne havde en særdeles god fysik. Med moderne transportteknik vil det være muligt at bringe de lidt ældre eksperter ud i marken, hvor de ved hjælp af deres store specialviden og erfaring samt en stab af unge medarbejdere ville være i stand til i løbet af de par sommermåneder, der er til rådighed, at udrette mere videnskabeligt arbejde end der blev udført gennem årene på de lange slæderejser. Samtidig optrænes de unge i marken under kyndig vejledning. Opståede problemer opdages med det samme og kan løses med det samme, da eksperterne er tilstede. Tidligere opdagede man først problemer, fejl og mangler hjemme ved skrivebordet, hvor det var umuligt at gøre andet end håbe på en ny chance til atter at vende tilbage til åstedet, et håb, der måske aldrig gik i opfyldelse.

Den videnskabelige planlægning.

Planlægningen af opgaverne, der ønskes løst, skulle naturligvis hvile hos de eksisterende institutioner, mens Arktisk Institut tog sig af opgaven med at koordinere. Dette ville ikke være så vanskeligt, da det før har vist sig, at „bandede“ arbejds hold af geologer, botanikere og zoologer arbejder fortræffeligt sammen i marken. Når man først var igang med arbejdet skulle hovedplanen, eventuelt med visse korrektioner baseret på erfaringer, kunne flyttes til det næste landområde, der skulle undersøges. Pionerholdenes indhøstede resultater ville naturligvis også få indflydelse på planlægningen af detailundersøgelsen. Fra en begyndelse ville geodæter, botanikere, arkæologer, geologer og glaciologer være naturligt engagerede i arbejdet. Senere kunne andre videnskabelige discipliner involveres eftersom behov opstod.

Mandskab.

Som ovenfor anført er det muligt i dag at bringe ældre eksperter til arbejdsfeltet, hvilket var udelukket tidligere, dels af helbredsmæssige men også af tidsmæssige grunde. Med det stedse stigende antal studenter ved de højere læreanstalter skulle det ikke være umuligt at få det fornødne antal videnskabelige assistenter, som ville få en enestående lejlighed til i praksis at lære en hel del af og om deres fag. Man behøver i den henseende blot at henvise til det antal doktordisputatser, der direkte har deres rod i Østgrønlands ekspeditionerne og Grønlands Geologiske Undersøgelser og dens forløberes ekspeditioner på Vestkysten.

I denne forbindelse bør det også stærkt fremhæves, at den hele skitserede plan måske burde lægges op hvilende på et samarbejde med f. eks. Canada gennem søsterorganisationen Arctic Institute of North America. De fleste af de opgaver, der skal løses i Nordgrønland, findes også på den anden side af farvandet, der skiller de to områder. Denne erkendelse har iøvrigt allerede resulteret i et geologisk samarbejde mellem Danmark og Canada, et samarbejde, der udmærket kunne udbygges til at omfatte de andre discipliner indenfor naturvidenskaberne. Det er åbenbart, at et sådant samarbejde ville være til fordel for begge parter. Canada har som Danmark en lang tradition for videnskabeligt arbejde i arktiske områder, ligesom dette land har rige erfaringer i selve dette at leve og færdes i de arktiske egne. De videnskabelige problemer er stort set de samme, mens måden at løse dem på i praksis kan være forskellige fra de danske tilsvarende, hvorfor et samarbejde ville være gensidigt befrugtende. Begge stater er tilsluttet NATO, hvilket skulle gøre det lettere at benytte Thule Air Base, og da især hvis eksperter fra andre NATO lande blev indbudt til deltagelse i løsningen af special opgaver, således som man har set det under det geofysiske år.

Finansiering.

Man har aldrig lavet en ekspedition uden at det kostede penge – sommetider mange penge. Der er dog også eksempler på, at der kan udføres gedigent arbejde for små midler. Det er så almindeligt, når det drejer sig om at skaffe penge til noget, da bare at gå til staten. Imidlertid vil det sikkert være utopi at tænke sig ovenstående ide ført ud i livet ved en bevilling over en årrække på finansloven. Det er jo ikke muligt at love de bevilgende myndigheder store fund af olie eller værdifulde metaller, da vi slet ikke ved noget om områdets muligheder i så henseende, hvilket er årsagen til hele foretagendet. Det vil på den anden side være rimeligt, at staten er deltager i udredningen af udgifterne, da det til syvende og sidst er os alle, der høster erfaringerne og æren. Det ideelle ville derfor være, at der ad privat vej kunne rejses midler, og at staten derpå ville bidrage med det samme antal kroner og øre, således at summen automatisk fordobledes. Det skulle ikke være umuligt, at nogle af landets fonds, store kompagnier og firmaer samt også private personer ville bidrage med en fast årlig sum i en årrække, ligesom muligheden af tilskud i form af materiel, proviant og transport ikke er udelukket. Det ville lette denne del af arbejdet betydeligt, hvis staten ville gøre tilskud fra private kilder af enhver art skattefrie, således som man har det andre steder i verden under lignende omstændigheder – og der er derved chance for, at statens bidrag af kontanter ikke behøvede at blive på 50-50 basis. Denne den økonomiske del af opgaven ville også være Arktisk Instituts ansvar, som instituttet dog næppe kan løse med sin nuværende meget lille faste stab. Det ville derfor være hen-

sigtsmæssig at få nedsat en særlig økonomikomite af formående, interesserede personer, hvis eneste opgave det var at sikre foretagendets økonomi. I tilfælde af samarbejde med andre nationer skulle udgifterne udredes af parterne, således at hver dækkede sine egne udgifter. I denne forbindelse må det iøvrigt erindres, at de forskellige institutioner og også enkelte forskere ville være i stand til at få midler til deltagelse gennem annum, fonds, legater o. s. v.

Bearbejdelse af materialet

Det er en kendt sag, at mange vil på ekspedition, men kun få har lyst eller mulighed for at bearbejde det indsamlede materiale. Det bør derfor påhvile de „faglige“ institutioner at sørge for, at det indsamlede materiale bliver bearbejdet og offentliggjort. Det sidste er ikke altid lige let, men hvis alle muligheder prøves, er det dog overvejende sandsynligt, at dette problem også kan løses. Det er jo heller ikke udelukket, at der kunne rejses midler separat til denne fase af arbejdet.

Hvorom alting er. Der er et stort og frugt bærende arbejde, der *skal* gøres i Nordgrønland. Vi har en pligt til at se det påbegyndt og så hurtigt som muligt. Lad os derfor se at komme igang nu.